

Přednáška pro VIII. jarní semestr magisterského studia

Zvláštní způsoby řízení

29.4.2008

doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., Univ. Priv. Prof.

Obecné výklady

Právní úprava:

➤ Trestní řád - hlava 20:

- řízení proti uprchlému,
- podmíněné zastavení trestního stíhání,
- narovnání,
- řízení před samosoudcem,
- řízení po zrušení rozhodnutí nálezem ÚS

➤ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže:

- řízení proti mladistvým

- Odklony - podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, odstoupení od trestního stíhání, event. trestní příkaz.

Řízení proti mladistvým a řízení ve věcech dětí mladších 15 let

- **Důvodem zvláštní úpravy je** především zájem na dosažení výchovného účelu trestního řízení, rozšíření a zvláštní a zajištění procesních práv mladistvého s ohledem na jeho věk, nižší osobnostní zralost, a tudíž omezení možnosti vlastní obhajoby a vyloučení všech škodlivých vlivů trestního řízení, které by mohly být na překážku výchovnému působení řízení na mladistvého.
- **Vztah zákona o soudnictví ve věcech mládeže vůči trestnímu zákonu a trestnímu řádu**
- **Pojem mladistvý** = ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.
- **Pojem mládež** = děti mladší patnácti let a mladiství
- **Pojem provinění** = trestný čin spáchaný mladistvým
- Mladistvému je možné uložit za provinění - **výchovné opatření, ochranné opatření, trestní opatření.**

- **Soudy pro mládež** vykonávají soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let.
- Odchylna při vymezení místní příslušnosti soudu prvního stupně - základní hledisko je **bydliště mladistvého**. Řízení koná zásadně soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stálé bydliště, soud, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje, event. soud, v jehož obvodu bylo provinění bylo spácháno, příp. v jehož obvodu čin vyšel najevo.
- Vyžaduje-li to **prospěch mladistvého**, může příslušný soud postoupit věc soudu pro mládež, u něhož je konání trestního řízení se zřetelem na zájmy mladistvého nejúčelnější.
- Povinnost zvláště pečlivě objasňovat a dokazovat příčiny provinění mladistvých a skutečnosti významné pro posouzení jejich osobních, rodinných a jiných poměrů.
- Povinnost zjistit **stupeň rozumového a mravního vývoje** mladistvého, jeho povahu, poměry i prostředí, v němž žil a byl vychován, jeho chování před spácháním provinění a po něm a jiné okolnosti důležité pro volbu prostředků vhodných pro jeho nápravu.

- Povinná přítomnost mladistvého při hlavním líčení i veřejném zasedání
- Povinná obhajoba mladistvého
- Vazba - do vazby je možné vzít mladistvého jen tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak.
- Společné řízení proti mladistvému a osobě starší osmnácti let - lze konat jen výjimečně
- Omezení zveřejňování informací, týkajících se řízení ve věcech mladistvých,
- Omezení účasti jiných osob u hlavního líčení a veřejného zasedání
- Povinnost poučit mladistvého o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění.
- Orgán sociálně-právní ochrany dětí
- Probační a mediační služba
- Zájmová sdružení občanů a osoby realizující probační programy

Řízení proti uprchlému

- **Jde o řízení v nepřítomnosti obviněného**, kterého nelze postavit před soud, a který dokonce ani nebyl vyslechnut v žádném stádiu řízení, ani mu nebylo sděleno osobně obvinění z trestného činu, protože se trestnímu stíhání vyhýbá pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá.
- Je možné vést **pouze proti obviněnému** (tedy proti osobě, vůči níž bylo řádně zahájeno trestní stíhání).
- **Obviněný musí mít obhájce**, který má stejná práva jako obviněný a jen jemu se doručují všechny písemnosti určené pro obviněného.
- Nutnost splnit následující podmínky:
 - Existence rozhodnutí soudu o konání řízení proti uprchlému
 - Podání obžaloby
 - Pachatel nemůže být postaven před soud, protože se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá.

Podmíněné zastavení trestního stíhání

- Podstatou tohoto odklonu je **dočasné zastavení probíhajícího trestního stíhání** s tím, že vyhoví-li obviněný stanoveným podmínkám po určité **zkušební dobu** bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně.
- Nerozhoduje se tedy o tom, zda obviněný trestný čin spáchal nebo nespáchal, a neukládá se žádný trest.
- Jde o fakultativní postup - žádná ze stran na tento postup nemá nárok.

- K rozhodnutí o PZTS musí být **splněny současně** tyto podmínky:
 - Jde o řízení o trestném činu, na který zákon stanoví TOS, jehož **horní hranice nepřevyšuje 5 let.**
 - Obviněný se k trestnému činu **doznal** (doznání není totožné se souhlasem obviněného)
 - Obviněný **nahradil způsobenou škodu**, nebo s poškozeným uzavřel dohodu o její náhradě, nebo učinil jiná opatření k její náhradě
 - **Obviněný** projevil **souhlas** s takovým vyřízením trestného činu.
 - Takové rozhodnutí lze považovat za **dostačující** (vzhledem k osobě pachatele, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu).
- Nevyžaduje se souhlas poškozeného.

- Rozhodnutí o PZTS má formu usnesení:
 - vydává **státní zástupce** (v přípravném řízení) a **soud** (v řízení před soudem).
 - Zkušební doba (6 měsíců - 2 roky)
 - Přiměřená omezení a povinnosti
- Po uplynutí zkušební doby SZ, příp. soud rozhodne:
 - Obviněný se **osvědčil** (v průběhu zkušební doby vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu, vyhověl i dalším uloženým omezením či povinnostem)
 - O **pokračování** v trestním stíhání (může tak učinit i během zkušební doby)

Narovnání

- Jde o odklon spočívající v dohodě mezi obviněným a poškozeným, která vyžaduje schválení s procesními důsledky zastavení trestního stíhání.
- Vyžaduje se současné splnění těchto podmínek:
 - Jde o trestný čin, na který zákon stanoví TOS, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let,
 - Prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a toto prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
 - Obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, příp. jinak odčiní újmu vzniklou TČ,
 - Obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu,

- Obviněný i poškozený **souhlasí s rozhodnutím o schválení narovnání**
- Před rozhodnutím byli obviněný a poškozený soudem a v přípravném řízení státním zástupcem **vyslechnuti**
- Takový způsob vyřízení věci lze považovat za **dostačující** vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

➤ Rozhodnutí o schválení narovnání - usnesení ; rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce, v řízení před soudem soud.

Řízení před samosoudcem

- Projednávají se **trestné činy typově nižšího stupně** nebezpečnosti pro společnost..
- Tento druh řízení se koná o trestných činech, na které zákon stanoví TOS, jehož **horní hranice nepřevyšuje 5 let.**
- **Odchytky:**
 - Samosoudce má stejná práva jako senát a jeho předseda,
 - Předběžné projednání obžaloby samosoudce nekoná,
 - Samosoudce nekoná neveřejné zasedání,

➤ **Zjednodušené řízení:**

- koná se po zkráceném přípravném řízení na podkladě návrhu státního zástupce na potrestání
- Je koncipováno jako jednoduché a neformální, aby se jeho zrychlení projevilo jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem.
- Předpokladem je:
 - jednoduchost projednávaného trestného činu,
 - znalost stanoviska stran před konáním hlavního líčení či jiného předpokládaného postupu,
 - zaměření dokazování pouze na sporné a podstatné skutečnosti a
 - oproštění tohoto řízení od všech úkonů, které je neúměrně zdržují a zatěžují.

- Trestní stíhání se zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu.
- V hlavním líčení samosoudce provede výslech obviněného.
- **Zjednodušený písemný rozsudek** - neobsahuje odůvodnění - samosoudce jej vyhotoví jen pokud po vyhlášení rozsudku státní zástupce i obviněný se vzdali odvolání, nebo prohlášení o tom, že se vzdávají odvolání, učinili ve lhůtě, kterou jim samosoudce stanovil
- Zásadní odchylka od obecného způsobu TŘ - samosoudce může rozhodnout věc bez jejího projednání v hlavním líčení vydání **trestního příkazu**:
 - Skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.
- Trestní příkaz má povahu **odsuzujícího rozsudku**, **nevyhlašuje se**, ale **jen vyhotovuje**.

- Trestním příkazem je možné uložit tyto druhy trestů:
 - TOS do 1 roku s podmíněným odkladem jeho výkonu
 - Trest obecně prospěšných prací
 - Trest zákazu činnosti do 5 let
 - Peněžitý trest
 - Trest propadnutí věci
 - Vyhoštění do 5 let
 - Zákaz pobytu do 5 let
- Proti trestnímu příkazu je možné podat **odpor** jako řádný opravný prostředek - do 8 dnů od jeho doručení u soudu, který trestní příkaz vydal. Pokud takto byl odpor podán, ruší se tímto trestní příkaz ze zákona a samosoudce nařídí hlavní líčení.

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- V tomto řízení se uplatňuje **zásada** podle které **orgán činný v trestním řízení, jehož rozhodnutí bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu, pokračuje v tom stadiu řízení, které bezprostředně předcházelo vydání zrušeného rozhodnutí**. Tuto zásadu je však možné uplatnit jen, nestanoví-li něco jiného samotný nález nebo trestní řád.
- OČTŘ je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Ústavní soud nařídil.
- V nálezu Ústavního soudu vyslovený **právní názor je závazný** pro dotčený OČTŘ.